

เอกสารประกอบการสอน

วิชา: การจัดการองค์การ

บทที่ ๒: ทฤษฎีองค์การ

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

เมื่อเรียนจบบทนี้ ผู้เรียนจะสามารถ:

- อธิบายแนวคิดของทฤษฎีองค์การในแต่ละยุคได้
- เข้าใจพัฒนาการของแนวคิดการจัดการจากอดีตถึงปัจจุบัน
- เปรียบเทียบจุดเด่นและข้อจำกัดของแต่ละทฤษฎี
- วิเคราะห์การประยุกต์ใช้ทฤษฎีองค์การในสถานการณ์จริง

๑. ความหมายของ “ทฤษฎีองค์การ”

ทฤษฎีองค์การ หมายถึง แนวคิดหรือหลักการที่ใช้อธิบายโครงสร้าง กระบวนการทำงาน และพฤติกรรมภายในองค์การ เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ

๒. พัฒนาการของทฤษฎีองค์การ

๒.๑ ทฤษฎีองค์การยุคคลาสสิก (Classical Theory)

แนวคิดหลัก: เน้นโครงสร้าง การแบ่งงาน และอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน

◆ ทฤษฎีการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management)

ผู้เสนอ: Frederick W. Taylor

แนวคิด:

- ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการทำงาน
- แบ่งงานอย่างชัดเจน
- มีมาตรฐานการทำงานที่วัดได้
- พนักงานได้รับค่าตอบแทนตามผลงาน

◆ ทฤษฎีการบริหารแบบคลาสสิก (Administrative Management)

ผู้เสนอ: Henri Fayol

แนวคิด:

- เสนอหน้าที่หลักของผู้บริหาร ๕ ประการ ได้แก่ วางแผน, จัดองค์การ, สั่งการ, ประสานงาน, ควบคุม
- มีหลักการบริหาร ๑๔ ประการ เช่น การแบ่งงาน, อำนาจหน้าที่, ระเบียบวินัย, ความมีระเบียบ ฯลฯ

๒.๒ ทฤษฎีองค์การเชิงพฤติกรรม (Behavioral Theory)

แนวคิดหลัก: เน้นความสำคัญของบุคลากรและพฤติกรรมมนุษย์

◆ การศึกษาของ Hawthorne (Elton Mayo)

- พบว่าแรงจูงใจ ความสัมพันธ์ในกลุ่ม และสภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานมากกว่าปัจจัยทางกายภาพ

◆ Abraham Maslow – ลำดับขั้นความต้องการ

๑. ความต้องการทางกายภาพ
๒. ความปลอดภัย
๓. ความรักและความเป็นเจ้าของ
๔. การยอมรับ
๕. การเติมเต็มตนเอง

◆ Douglas McGregor – ทฤษฎี X และ Y

- ทฤษฎี X: มนุษย์ไม่ชอบทำงาน ต้องควบคุม
- ทฤษฎี Y: มนุษย์สามารถควบคุมตนเองได้ และมีแรงจูงใจภายใน

๒.๓ ทฤษฎีองค์การยุคใหม่

◆ ทฤษฎีระบบ (Systems Theory)

- มององค์การเป็นระบบที่มีองค์ประกอบหลายส่วนทำงานร่วมกัน
- องค์การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก
- เน้นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

◆ ทฤษฎีเชิงสถานการณ์ (Contingency Theory)

- ไม่มีวิธีบริหารที่ดีที่สุด
- วิธีการจัดการที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับ “สถานการณ์”
- ผู้บริหารต้องปรับแนวทางตามบริบท

๓. ตารางเปรียบเทียบทฤษฎีหลัก

ทฤษฎี	จุดเด่น	ข้อจำกัด
ยุคคลาสสิก	มีระบบระเบียบชัดเจน	มองข้ามพฤติกรรมมนุษย์
เชิงพฤติกรรม	เข้าใจความต้องการพนักงาน	ขาดแนวทางการจัดโครงสร้างที่ชัดเจน
ระบบ / เชิงสถานการณ์	ยืดหยุ่นและปรับตามบริบทได้	ต้องอาศัยความเข้าใจที่ลึกซึ้ง

๔. การประยุกต์ใช้ทฤษฎีในปัจจุบัน

- องค์การสมัยใหม่ใช้แนวคิด บูรณาการ (Integration) จากหลายทฤษฎี
- เช่น: ใช้ระบบโครงสร้างแบบคลาสสิก + จูงใจตามแนวคิด Maslow + บริหารแบบยืดหยุ่นตามสถานการณ์
- ต้องคำนึงถึง ความซับซ้อนของปัจจัย เช่น เทคโนโลยี ความคาดหวังของลูกค้า และพฤติกรรมบุคลากร

สรุปเนื้อหา

- ทฤษฎีองค์การช่วยให้เข้าใจวิธีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

- พัฒนาการของทฤษฎีแบ่งเป็น ๓ ยุคหลัก: คลาสสิก, เชิงพฤติกรรม, และยุคใหม่
- แต่ละทฤษฎีมีจุดเด่นและข้อจำกัด ต้องเลือกใช้ให้เหมาะกับบริบท
- การจัดการที่ดีควรผสมผสานทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลง

คำถามทบทวนบทเรียน

๑. ทฤษฎีองค์การคืออะไร? และมีความสำคัญอย่างไรในการบริหารจัดการ?
๒. เปรียบเทียบทฤษฎีการจัดการแบบวิทยาศาสตร์กับทฤษฎีการบริหารแบบคลาสสิก
๓. ทฤษฎีพฤติกรรมมนุษย์ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในองค์การได้อย่างไร?
๔. ทฤษฎีระบบมีมุมมองต่อองค์การอย่างไร?
๕. คุณคิดว่าการบริหารองค์การสมัยใหม่ ควรใช้ทฤษฎีใดเป็นหลัก เพราะเหตุใด?